

Afrikaanse klauwkikker

Xenopus laevis

Laatste update: 13-7-2022

De Afrikaanse klauwkikker is circa 9 cm (mannetjes) tot 12 cm (vrouwtjes) groot. Het dier heeft een afgeplatte kop en lichaam en kleine ronde ogen boven op de kop. De huid is glad en de kleur is donkergrijs tot groenbruin met een lichtere buik. De kikker heeft kleine nageltjes aan de binnenste drie tenen van de achterpoten. De larven hebben twee lange sprieten aan de kop en een brede bek, waardoor ze uiterlijk sterk lijken op mini-meervallen. Door hun sterk afgeplatte lichaam, de nagels en de bijzondere verschijningsvorm van de larven zijn ze niet met andere, in Nederland voorkomende, amfibieën te verwisselen.

Foto links: Brian Gratwicke ([Encyclopedia of Life CC BY 2.0](#)), foto rechts: California Department of Fish and Wildlife ([Wikimedia commons CC BY 2.0](#)).

1. Aanwezigheid en effect in Europa

Stand van zaken in 2021

De Afrikaanse klauwkikker is gevestigd in Frankrijk, Italië (Sicilië) en Portugal. Bij het huidige klimaat en bij verwachte klimaatverandering kan deze kikker zich in meerdere Europese landen vestigen, waaronder Nederland.

Effect op biodiversiteit en ecosysteem

De Afrikaanse klauwkikker kan door competitie en predatie een negatieve impact hebben op inheemse soorten. In het oorspronkelijke en geïntroduceerde Europese verspreidingsgebied voedt de Afrikaanse klauwkikker zich met amfibieën, vissen en ongewervelden, maar er is geen sluitend bewijs van impact op de prooipopulaties en van onomkeerbare ecosysteemveranderingen op de lange termijn. De Afrikaanse klauwkikker fungeert potentieel als een reservoir voor pathogenen zoals de schimmel *Batrachochytrium dendrobatidis* die leidt tot sterfte onder amfibieën.

Effect op ecosystemendiensten

Er zijn geen effecten op [ecosysteemdiensten](#) bekend.

Overige effecten

Er zijn geen overige effecten bekend.

Deze effecten waren aanleiding voor plaatsing van de Afrikaanse klauwkikker op de [Unielijst van EU-verordening 1143/2014](#).

2. Aanwezigheid en effect in Nederland

Stand van zaken medio 2021

Er zijn geen gevestigde populaties van de Afrikaanse klauwkikker in de Nederlandse natuur.

Effecten

Verwacht wordt dat de Afrikaanse klauwkikker een matige impact heeft op de biodiversiteit in Nederland. De kans op introductie van een hoogpathogene ziektevariant (bijvoorbeeld van *B. dendrobatidis*) is echter groot, waardoor een groot effect op amfibieën-populaties mogelijk is. Het is onduidelijk of een impact op ecosystemen of ecosysteemdiensten te verwachten is.

3. Wet- en regelgeving

In augustus 2022 is de Afrikaanse klauwkikker op de Unielijst van invasieve exoten geplaatst. Er geldt voor deze soort een overgangstermijn van twee jaar. Hierdoor treden de regels van de Exotenverordening ([EU-verordening 1143/2014](#)) twee jaar na plaatsing op de Unielijst in werking. Een soort die op de Unielijst staat mag onder andere niet meer worden verhandeld en gehouden in EU-lidstaten. Verder geldt voor lidstaten de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheersen dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

4. Wat te doen?

Aquariumhouders die de Afrikaanse klauwkikker al in bezit hadden voordat de Unielijst van kracht werd, mogen de dieren blijven houden totdat ze een natuurlijke dood sterven. Voorwaarden zijn wel dat de dieren niet kunnen ontsnappen en dat men zorgt dat ze zich niet kunnen voortplanten. Voor gebruik in wetenschappelijk onderzoek moet een ontheffing worden aangevraagd bij [RVO.nl](#).

Waarnemingen van de Afrikaanse klauwkikker in de natuur kunnen worden doorgegeven via [waarneming.nl](#).

In een vroeg stadium van invasie, als de verspreiding gering is, kan de soort nog worden uitgeroeid, blijkt uit succesvolle uitroeiingscampagnes in het Verenigd Koninkrijk (twee populaties, in Wales en Engeland) en Spanje (Catalonië). Een combinatie van mogelijke methoden, zoals vallen, fuiken, gebruik van een schepnet en elektrovisserij, werkt het beste. Droogleggen kan alleen bij kleine waterlichamen en moet gecombineerd worden met andere methoden want de kikker kan gedurende enkele maanden in de grond overleven. Meer informatie over deze en andere mogelijke managementmaatregelen staan in dit [rapport](#).

5. Meer informatie

Oorsprongsgebied

De Afrikaanse klauwkikker komt oorspronkelijk uit het zuidelijk deel van Afrika.

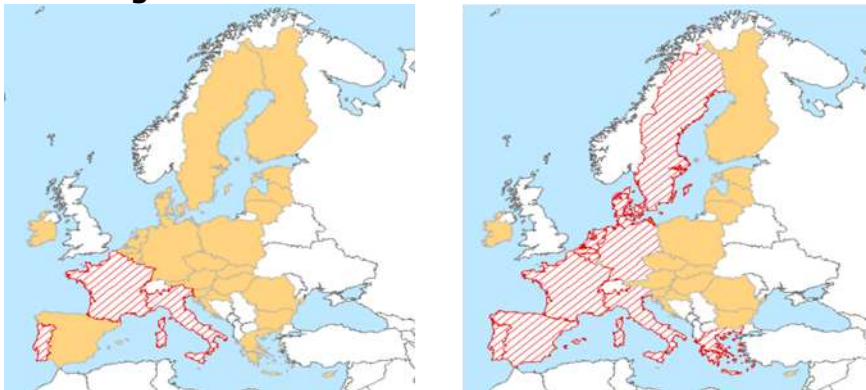
Habitat

De Afrikaanse klauwkikker is een soort met een groot aanpassingsvermogen die zich in vrijwel elk type zoetwater kan vestigen.

Introductieroute Europa

De soort wordt in Europa verhandeld voor onderzoeksdoeleinden. Laboratoria in Europa, waaronder Nederland, voeren biologisch en medisch onderzoek uit met de Afrikaanse klauwkikker. De soort wordt ook verhandeld voor de aquarium- en vijverhandel.

Aanwezigheid in de EU

Links verspreiding in de EU in 2021 en rechts mogelijke vestiging in de EU (rood gearceerde landen). In oranje zijn de overige EU-lidstaten aangegeven. Bron: [Europese risicobeoordeling](#)

Introductieroute Nederland

De soort wordt in Nederland gehouden voor onderzoeksdoeleinden en in aquaria. In Nederland wordt de Afrikaanse klauwkikker online verkocht op meerdere websites. Mogelijke manieren waarop de kikker in de natuur kan komen zijn opzettelijke vrijlating of onopzettelijke ontsnapping uit gevangenschap van dieren die zijn gehouden als huisdier of die zijn gehouden en gefokt voor onderzoek.

Aanwezigheid in Nederland

De Afrikaanse klauwkikker is niet gevestigd in Nederland. Er zijn een paar waarnemingen. In 1974 is een volwassen exemplaar in de buurt van Gorinchem gevangen en in 1979 zijn kikkervisjes in de buurt van Utrecht waargenomen.

Kans op introductie, vestiging en verspreiding

De kans op introductie in de natuur door ontsnapping of uitzetting is groot omdat de Afrikaanse klauwkikker in Nederland veel wordt gehouden. Voor de vestiging is het huidige klimaat in ons land geschikt. Dit blijkt onder andere uit het feit dat in 2018 in Frankrijk dichtbij de grens met België, waar het klimaat nagenoeg gelijk is aan het klimaat in het zuiden van Nederland, een zich voortplantende populatie is gevonden. Ook is in Nederland geschikt habitat in ruime mate aanwezig. Na introductie is verdere natuurlijke verspreiding van de Afrikaanse klauwkikker mogelijk via kanalen, sloten, vijvers en beken, maar ook via land. De geschatte jaarlijkse verspreidingsafstand varieert tussen 1-2 km in Frankrijk en 5 km in Chili.

6. Risicobeoordeling

[Europese risicobeoordeling](#)

7. Bronnen

- [Europese risicobeoordeling](#)
- [Mogelijke managementmaatregelen](#)
- Verbrugge, 2015. Expertpanelbeoordeling van (potentiële)risico's en managementopties van invasieve exoten in Nederland. [Datasupplement-2-amfibieën-en-reptielen](#)
- CABI-datasheet [Xenopus laevis](#), 2019. Bezocht op 27-1-2022
- USGS-factsheet [Xenopus laevis](#). Bezocht op 28-9-2021
- Measey, G.J., D. Rödder, S.L. Green, R. Kobayashi, F. Lillo, G. Lobos, R. Rebelo, and J.-M. Thirion, 2012. [Ongoing invasions of the African Clawed Frog, Xenopus laevis: A global review](#). *Biological Invasions* 14(11):2255-2270.